

ПРИКАЗ КЊИГЕ МИЛИВОЈА ИВАНИШЕВИЋА „ПОЉА НЕСРЕЋЕ. ПРВА АНТОЛОГИЈА УБИЈАЊА СРБА У БИХ (1992–1995.)“

Никола Тошић Малешевић*
Министарство одбране Републике Србије,
Универзитет одбране у Београду, *Војно дело*

Поља несреће. Прва антологија убијања Срба у БиХ (1992-1995.); Миливој Иванишевић; Вукотић медиа д.о.о., Представништво Републике Српске у Београду, Београд, 2015, 304 стр.

Грађански ратови одувек су били једно од најтрауматичнијих искустава у историји људског рода. Доносили су велике невоље и несреће, тим страшније што су се у њима сукобљавали блиски пријатељи, суседи, рођаци, чак и браћа па и очеви и синови. Остављали су пустош и тугу, раздоре и, понекад, дуготрајне и неизлечиве ожиљке. Управо зато, треба се потрудити да жртве ових сукоба остану запамћене што дуже, по могућности за

сва времена. Баш зато је Миливоје Иванишевић, бивши руководилац Сектора планирања и финансирања културног развоја у Заводу за проучавање културног развоја Републике Србије, оснивач Института за истраживање српских страдања у XX веку у Београду и сенатор Сената Републике Српске¹ у Бањалуци, 2015. године, објавио књигу под насловом *Поља несреће. Прва антологија убијања Срба у БиХ (1992–1995.)* која обрађује тему страдања Срба у Грађанском рату у Босни и Херцеговини (1992–1995).

Тема страдања Срба у протеклом босанско-херцеговачком сукобу до сада је била, на неки начин, помало запостављена јер се у јавности више говорило о страдању Муслимана (Бошњака) и Хрвата, у складу са мотом да свако „треба најпре почитати своје двориште, па тек онда гледати у туђе“. Иако је тачно да треба водити

* Аутор је спољни сарадник *Војног дела* и самостални истраживач – мастер историчар.

¹ Сенат Републике Српске, са седиштем у Бањалуци, саветодавно је тело највиших институција Републике Српске које разматра питања од посебног значаја за политички, национални, привредни и културни развој Републике Српске и највишим уставним иницијативама даје мишљења о питањима из надлежности највиших институција Републике Српске.

рачуна и памтити и туђе, поготово невине, жртве које су пале од, да се тако изразимо, *наше* тј. српске руке, исто тако је важно памтити и подсећати и на *наше*, српске жртве, нарочито ако су и оне страдале од других, а да никоме зла нису учиниле.

Ова књига, која је, како се изразио писац предговора, историчар и академик (члан САНУ) Василије Ђ. Крестић, сведок људске бестијалности и крволоштва, почиње академикомим предговором под називом *Вредан научни искорак*. Након тога следи садржај, а потом главни део књиге. Он, за разлику од многих главних делова других књига, не садржи пуно текста, већ се састоји од спискова убијених српских цивила и ратних заробљеника, страдалих од руку муслиманских (бошњачких) и хрватских војних, полицијских и паравојних формација, али често и цивила. У многобројним случајевима, починиоци који су били у саставу поменутих оружаних формација, али и цивили, били су пријатељи и комшије жртава који су пре избијања рата често живели у складним односима. У муслиманској (бошњачкој) и хрватској литератури, има књига које на сличан начин описују страдања својих цивила и ратних заробљеника и наводе да су починиоци, овај пут Срби (а у случају муслиманско (бошњачко)-хрватског сукоба Муслимани (Бошњаци) тј. Хрвати), такође често били пријатељи и комшије жртава. Све наведено, и са српске и са муслиманске (бошњачке) и са хрватске стране је, нажалост, у великој мери тачно. У босанско-херцеговачком рату све три зарађене стране – Срби, Муслимани (Бошњаци) и Хрвати, убијале су се међусобно иако је често била реч о блиским људима, који су се познавали, понекад, и цео свој живот.

Поименични спискови српских жртава у овој књизи обухватају скоро целу територију Босне и Херцеговине (БиХ) – 67 општина и градова без обзира да ли се налазе у ентитету Република Српска или Федерација БиХ. Уз имена и презимена жртава, године рођења и погибије, места одакле су и где су погубљене, често је наведен и начин на који су лишене живота, ко је то учинио (било да је у питању цивил, војна, полицијска или паравојна јединица – муслиманска (бошњачка) или хрватска или обе) и шта се догодило са њиховом имовином, градовима и селима.² Ти мучни и тужни описи дочаравају сву страхоту и патњу грађанских ратова. Поред свега, наведена су и имена сведока злочина, документа и број који потврђују сведочења, као и то да ли је било осумњичених или осуђених починилаца.³

Иначе, књига је драгоцен извор података за нашу најновију историју. Она дочарава само део бруталности Ратова за југословенско наслеђе (1991–2001), а нарочито Грађанског рата у БиХ (1992-1995) као најразорнијег и најкрвавијег међу њима, и несрећу која се сручила на просторе бивше Југославије крајем XX и на самом почетку XXI века.⁴

² Напомињемо да је у заглављима сваке од 67 општина и градова аутор наводио и број страдалих људи у њима у Другом светском рату (1941-1945), као и колики је број и проценат међу њима био српске националности.

³ Нажалост, у већини случајева злочинци нису кажњени иако су неки и данас добро познати, чак и људи на положајима.

⁴ Ратови за југословенско наслеђе (1991-2001) је назив за низ ратова који су, са крајим прекидима, вођени десет година. Састоје се од три таласа ратова и два међупериода релативног мира. Први талас трајао је 1991-1995. и чине га Рат у Словенији (1991), Грађански рат у Хрватској (1991-1995) и Грађански рат у Босни и Херцеговини (1992-1995). Затим је уследио први међупериод релативног мира (1995-1998)

На крају књиге, налази се ауторов поговор у коме је навео да је у овој књизи сакупио имена и презимена 4.421 жртве српске националности, од тога 3.611 мушкараца и 810 жена и напоменом да то нису коначни подаци јер се свакодневно појављују нова имена.⁵ После тога налази се прилог у виду прегледа националног састава становништва свих 67 општина и градова БиХ обрађених у овој књизи, по попису из 1991. године. Затим долази списак коришћених доказа, белешка о аутору и каталогизација књиге у Народној библиотеци Србије у Београду.

Издавачи књиге су издавачка кућа Вукотић медија д.о.о. и Представништво Републике Српске у Београду, а извршни издавач је „Гласник штампарија“ из Београда.

после кога је уследио други талас ратова и то су: Рат на Косову и Метохији (1998-1999) и Агресија НАТО-а на СР Југославију/Србију (1999). Уследио је други међупериод релативног мира (1999-2000) и одмах након тога трећи талас ратова: Рат на југу централне Србије (2000-2001) и Рат у Македонији (2001). У овим ратовима углавном су се сукобљавали Срби са Словенцима, Хрватима, Муслиманима (Бошњацима) и Албанцима али су се током Грађанског рата у БиХ међусобно сукобљавали и Муслимани (Бошњаци) са Хрватима као и две фракције међу свим Муслиманима (Бошњацима). Такође у ове ратове се често мешао војни савез НАТО на челу са Сједињеним Америчким Државама (САД), пружајући подршку странама које су се бориле против Срба, а то је нарочито дошло до изражаја при Агресији НАТО-а на СР Југославију/Србију од 24. марта до 10. јуна 1999. када је НАТО практично био авијација албанским сепаратистима на Косову и Метохији. На крају, у Рату у Македонији сукобљавали су се Македонци и Албанци. Не постоје коначни подаци о жртвама ратова од 1991. до 2001. али се процењује да је у њима укупно настрадало 134.668 особа (без странаца као случајних жртава). Од тога, процењује се да је било 40.248 Срба, 21.185 Хрвата, 62.204 Муслимана (Бошњака), 10.923 Албанца, 80 Македонаца, 24 Словенца и четири војника НАТО-а (два из САД и по један из Француске и Италије).

⁵ По најновијим проценама и подацима у Грађанском рату у БиХ (1992-1995) погинуло је 29.070 Срба, од тога 6.313 цивила и 22.757 припадника оружаних снага.